

Amersfoort, 10 september 2024

Aan: leden vaste kamercommissie Infrastructuur & Waterstaat

Betreft: Verlenging Beheerconcessie ProRail

Geachte woordvoerders,

Donderdag 12 september spreekt u in het Commissiedebat Spoor onder meer over de beleidsneutrale verlenging van de beheerconcessie van ProRail met vier jaar. Rover roept u op niet in te stemmen met deze beleidsneutrale verlenging. Wij vragen u de staatssecretaris te verzoeken de beheerconcessie met maximaal 36 maanden te verlengen, daarin enkele onomstreden actualisaties mee te nemen, en daarnaast met spoed samen met alle belanghebbende te werken aan een nieuwe actuele beleidsrijke beheerconcessie die over 36 maanden kan ingaan.

ZBO niet nodig: structuurwijziging zorgt voor jarenlange onrust

De beheerconcessie van ProRail loopt eind 2024 af. Het vorige kabinet was voornemens over te gaan tot omvorming van ProRail tot een ZBO. In dat geval zou er geen sprake meer zijn van een beheerconcessie. Voornemens is dit wetsvoorstel niet door uw Kamer behandeld. Rover heeft samen met andere partijen in de spoorsector grote bezwaren bij de voorgestelde omvorming. Ook binnen de huidige structuur kan het ministerie meer regie en grip krijgen op ProRail, een ZBO is hiervoor niet nodig. Een structuurwijziging zorgt ook voor jarenlange onrust in de sector terwijl alle aandacht nu juist nodig is om het spoor weer op orde te krijgen, de grote onderhoudsopgave voor de komende jaren op te pakken en capaciteitsuitbreiding te realiseren. De aandacht van ProRail moet volledig liggen bij de reiziger, niet bij niet noodzakelijke administratieve veranderingen.

Beleidsneutrale verlenging met 4 jaar betekent stilstand

Het ministerie heeft medio juni een verlenging van de beheerconcessie met vier jaar ter consultatie voorgelegd. Deze voorgestelde verlenging is beleidsneutraal. Dit betekent stilstand. De opgaven zijn de afgelopen tien jaar alleen maar toegenomen. Rover heeft daarom samen met andere consumentenorganisaties in het Locov negatief geadviseerd.

Het ontwikkelen van een nieuwe beleidsrijke beheerconcessie kost volgens de staatssecretaris drie jaar. Met een verlenging van 4 jaar moet volgens de brief van de staatssecretaris aan uw Kamer op zijn laatst begin 2026 worden gestart met het maken van een nieuwe concessie. Hiermee gaat een jaar verloren. Dit extra jaar lijkt ingegeven door de wens om de tussentijd de ZBO alsnog door te voeren, terwijl hiervoor geen draagvlak is in de sector. Er is geen noodzaak te wachten met het opstellen van een nieuwe concessie. Wij vragen u de staatssecretaris nu te starten met de ontwikkeling daarvan zodat over 36 maanden de nieuwe concessie van start kan gaan. Het is onnodig daar extra tijd voor te gebruiken, tijd die verloren gaat om de reiziger een beter product te geven.

Onomstreden wijzigingen niet verwerkt in concessie

Er is gekozen om de huidige verlenging beleidsneutraal uit te voeren, mede omdat beoogde wijzigingen al in het wetsvoorstel 'Wet sturing en verantwoording ProRail B.V.' zijn verwerkt, zo staat te lezen in het besluit op het Locov advies. Wij vinden het bijzonder dat onomstreden inhoudelijke wijzigingen uit het wetsvoorstel niet doorgevoerd worden in de beheerconcessie. Als de Kamer op korte termijn besluit de ZBO-vorming te annuleren dan zouden deze onomstreden wijzigingen toch minstens net zo snel in de concessie moeten kunnen staan als dat de ZBO gevormd zou kunnen worden?

Rover.
Van reizigers,
voor reizigers.

Er is niets op tegen deze wijzigingen reeds door te voeren middels de voorliggende verlenging van de concessie. Omdat hiervoor niet gekozen is hebben wij de indruk dat de ZBO-vorming belangrijker gevonden wordt dan de beoogde inhoudelijke wijzigingen.

ProRail meer gericht op de reiziger per 1 januari 2025

Wij hebben in ons advies een groot aantal voorstellen gedaan om de beheerconcessie te actualiseren en ProRail meer gericht te krijgen op de reiziger. In de reactie van IenW wordt geen enkel van deze voorstellen afgewezen. Een aantal voorstellen wordt zelfs expliciet onderschreven. Deze wijzigingen zijn alleen niet overgenomen omdat elke inhoudelijke wijziging als beleidsrijk wordt gezien. Door bij de verlenging van de concessie deze voor reizigers noodzakelijke veranderingen op te nemen, wordt ProRail meer gericht op de reiziger. Juist nu de operationele prestaties achterblijven is dit het moment daarop te sturen. De volgende wijzigingen zijn prima met de verlenging per 1 januari 2025 te regelen én noodzakelijk om ProRail op het juiste spoor te brengen.

Allereerst geldt dit voor de gelijkgerichte sturing van ProRail en NS. Actualisatie van de beheerconcessie aan de nieuwe vervoerconcessie van NS is nodig om deze sturing weer gelijkgericht te maken. Volgens het ministerie kan dit ook via de jaarbrief geregeld worden. Wij constateren dat dit in de meest recente jaarbrief echter niet is gebeurd. Bovendien zijn deze onderwerpen bij NS wel in de concessie vastgelegd.

Ten tweede geldt dit voor ons advies om ProRail te verplichten voortaan werkzaamheden uiterlijk op 1 oktober in het voorafgaande jaar te publiceren. Voor de uitwerking van dit advies verwijst het ministerie naar het nieuwe verbeterprogramma Betrouwbaar Beter. In dit programma is de genoemde verplichting vooralsnog niet opgenomen. Reizigers willen in de winter hun zomervakantie plannen. Zij willen op dat moment weten wanneer in de zomer gewerkt wordt aan het spoor. Reizigers vragen al jaren om deze informatie. Deze informatie is ook bij ProRail bekend maar wordt nu vaak pas zeer kort voor de werkzaamheden gepubliceerd. Een concessie is bedoeld om maatschappelijke belangen te borgen, een uitgelezen kans dus.

Ten derde geldt dit voor afspraken over samenwerking met andere partijen en datatransparantie. Deze afspraken kunnen vrijwel 1 op 1 worden overgenomen uit de nieuwe vervoerconcessie van NS. Tenslotte zouden volgens Rover ook aanpassingen van de beheerconcessie naar aanleiding van de Mid Term Review uit 2019 en de recent vastgestelde Stationsagenda niet nog drie jaar moeten wachten.

Afronding

Een concessie is een tweezijdig contract. Om deze redenen is er bij het vaststellen van de vervoerconcessie dan ook onderhandeld tussen het ministerie en NS. In de brief van de staatssecretaris wordt opvallend genoeg nergens gezegd wat het standpunt is van ProRail over de beleidsneutrale verlenging met vier jaar. Wij hadden graag gezien dat er een uitvraag was geweest bij ProRail welke elementen volgens ProRail nodig zijn in een beleidsneutrale dan wel beleidsrijke nieuwe concessie.

Concreet vragen wij u:

1. De ZBO-omvorming te annuleren
2. De staatssecretaris te vragen per direct te starten met het opstellen van een nieuwe beheerconcessie die ingaat over 36 maanden.
3. De verlenging voor de tussenliggende periode beleidsrijk te maken door voor reizigers noodzakelijke wijzigingen op te nemen, zoals gelijkgerichte sturing en een ProRail die meer gericht is op de reiziger.

Wij hopen dat u het Kamerdebat aangrijpt om de staatssecretaris hierop te bevragen. De reiziger mag verwachten dat ProRail wordt aangestuurd op het steeds beter maken van het product, niet op administratieve omvormingen.

Met vriendelijke groet,

Freek Bos
Directeur Rover